

Szabványos bibliográfiai rekordok a minőségi szolgáltatás érdekében

A közös katalógusépítés tapasztalatai az ELTE könyvtáraiban

BODA Gáborné KÖNTÖS Nelli – SZÉKELYNÉ TÖRÖK Tünde

A tanulmány az MKE 2015. évi vándorgyűlésén a Bibliográfiai Szekcióban 2015. július 17-én elhangzott előadás szerkesztett, rövidített változata.

A cikk foglalkozik a szabványosítás helyzetével is, amihez az elkészülés óta eltelt idő örvendetes fejleményeként hozzátehetjük, hogy 2015 decemberében az OSZK-ban felállt az Országos Könyvtári Szabványosítási Bizottság (ld. erről lapunk 2016. 1. számában Dancs Szabolcs cikkét), és az OSZK honlapján elérhető az aktualizált, naprakészen tartott szabványjegyzék (<http://www.oszk.hu/konyvtari-szabvanyok-szabalyzatok>).

A szerzők által felvetett problémákat (bibliográfiai adatok szolgáltatása, közös kommunikációs formátum, rekordok átvétele) fontos lenne továbbra is napirenden tartani, melyhez a Könyvtári Figyelő készséggel ad teret.

A szerk.

Célkeresztben a formai feltárás

A minőségirányítási rendszerek mindegyikének, így az Egyetemi Könyvtári Szolgálat (EKSZ) minőségirányítási rendszerének is szerves része a folyamatok szabályozása. A minőség folyamatszemléletű megközelítésének alapelve, hogy a szervezet működésének a hatékonysága és sikere az intézményen belüli folyamatok eredményeként alakul ki, ezért a működés szabályozása és tökéletesítése érdekében a folyamatokat megfelelően kell kialakítani és fejleszteni. A dokumentumok formai feltárásával foglalkozó szakemberek számára mindebből a legfontosabb kérdés az, hogy a minőségmenedzsment rendkívül

szerteágazó eszközrendszere, és ezen belül a folyamatmenedzsment, hogyan alkalmazható a formai feltárás folyamatainak fejlesztésére? Melyek azok a módszerek és megoldások, amelyek segíthetnek a bibliográfiai, besorolási és példányrekordok, valamint a belőlük épülő katalógusok és bibliográfiai szolgáltatások minőségének javításában?

A könyvtári folyamatok rendszerében központi szerepet tölt be a dokumentumok feltárása. Szoros összefüggésben áll a könyvtár valamennyi munkafolyamatával és szolgáltatásával az állomány gyarapításától kezdve a hagyományos és elektronikus tájékoztatási formákig. Rendkívül összetett és szerteágazó folyamatstruktúráról van szó, szisztematikusan egymásra

épülő részmunkafolyamatok együtteséről. Ebből a szoros kapcsolatrendszerből adódóan a feltárás folyamataiban fellépő hibák közvetlen hatással vannak a rendszer minden elemére.

A leírások elkészítésének szabályait nemzetközi és országos érvényű szabványok és szabályzatok rögzítik, melyek a leírások adatszerkezetének, adattartalmának egységességét, nyelvtől és írásrendszer-től való függetlenségét hivatottak megteremteni. A szabványok és szabályzatok ellenére a könyvtárak katalógusaiban – a hagyományos és az online katalógusokban egyaránt – még mindig jelentős a nem megfelelő színvonalú leírások száma. Az azonos leírási egységről készített rekordok szerkezetében és adattartalmában jelentős különbségek mutatkoznak. Az 1. ábrán hét – különböző könyvtárak által készített – bibliográfiai leírás fontosabb MARC mezői és indikátorai szerepelnek. A rekordok összehasonlításakor számtalan tartalmi és formai eltérés tapasztalható, melyek közül csupán a legszembeütőbbeket emeltük ki félkövér betűtípussal.

lógusokban egyaránt – még mindig jelentős a nem megfelelő színvonalú leírások száma. Az azonos leírási egységről készített rekordok szerkezetében és adattartalmában jelentős különbségek mutatkoznak. Az 1. ábrán hét – különböző könyvtárak által készített – bibliográfiai leírás fontosabb MARC mezői és indikátorai szerepelnek. A rekordok összehasonlításakor számtalan tartalmi és formai eltérés tapasztalható, melyek közül csupán a legszembeütőbbeket emeltük ki félkövér betűtípussal.

MARC hívójelek	1. és 2. indikátor	1. rekord	1.	2.	2. rekord	1.	2.	3. rekord	1.	2.	4. rekord	1.	2.	5. rekord	1.	2.	6. rekord	1.	2.	7. rekord
020		Sa963-9123-71-4 (kötött) ; Sc2980,- Ft			Sa963 9123 71 4 (kötött)			Sa963-9123-71-4 (kötött) ; Sc2980,- Ft			Sa963-9123-71-4 (kötött) ; Sc2980,-Ft			Sa963-9123-71-4			Sa963 9123 71 4 Sc2980,-Ft			Sa963-9123-71-4
022								Sa1418-1304												
041	—	Sahun	0		Sahun	0		Sahunhun	—		—	—		Sahun	—		—		0	Sahun
044		—			Sahu			—			Sahu			Sahu			—			—
245	0 0	SaÁltalános mikrobiológia / ScBíró [et al.] ; szerk. Pesti Miklós	0	0	SaÁltalános mikrobiológia / ScBíró Sándor, Hornok László [et al.] ; szerk. Pesti Miklós	0	0	SaÁltalános mikrobiológia / ScBíró [et al.] ; szerk. Pesti Miklós	0	0	SaÁltalános mikrobiológia ; Sb[tankönyv] / ScBíró et al. ; szerk. Pesti Miklós	0	0	SaÁltalános mikrobiológia / ScBíró [et al.] ; szerk. Pesti Miklós	0	0	SaÁltalános mikrobiológia / ScBíró [et al.] ; szerk. Pesti Miklós	0	0	SaÁltalános mikrobiológia / ScBíró [Sándor] et al. ; szerk. Pesti Miklós
260		SaBudapest ; SaPécs ; SbDialóg Campus, Sc2001			SaBudapest SaPécs ; SbDialóg Campus K, Sc2001			SaBudapest SaPécs ; SbDialóg Campus, Sc2001 Se(Pécs SFG&G)			SaBudapest ; SaPécs ; SbDialóg Campus, Sc2001			SaBudapest [etc.] ; SbDialóg Campus, Sc2001			SaBudapest ; SaPécs ; SbDialóg Campus, Sc2001			SaBudapest SaPécs Sb Dialóg Campus Sc 2001
300		Sa308 p. ; Sbill. ; Sc25 cm			Sa308 p ; Sc25 cm			Sa308 p. ; Sbill. ; Sc25 cm			Sa308 p. ; Sbill. ; Sc24 cm			Sa308 p. ; Sc24 cm			Sa308, [3] p. ; Sbill. ; Sc24 cm			Sa308 p. Sb ill. Sc 25 cm
490	1	Sa(Dialóg Campus tankönyvek, Sx1418-1274)	1		SaNatura delectans Sx1418-1304	1		SaDialóg Campus tankönyvek Sx1418-1274	1		Sa(Dialóg Campus tankönyvek, Sx1418-1274)	1		SaNatura delectans —	1		Sa(Dialóg Campus tankönyvek, Sx1418-1274)	1		SaDialóg Campus tankönyvek Sx 1418-1274
490	1	Sa(Natura delectans, Sx1418-1304)	1		SaDialóg Campus tankönyvek Sx1418-1274	1		SaNatura delectans Sx1418-1304	1		Sa(Natura delectans, Sx1418-1304)	1		SaDialóg Campus tankönyvek —	1		Sa(Natura delectans, Sx1418-1304)	1		SaNatura delectans Sx 1418-1304
700	1	SaBíró Sándor Sd(1943-) Sc (pszichiáter) S4közrem.	—	—	—	—	—	—	1		SaBíró Sándor Sd(1943-)	1		SaBíró Sándor	1		SaPesti Miklós	1		Sa Bíró Sándor Sd 1943-
700	1	SaPesti Miklós S4szerk.	—	—	—	—	—	—	1		SaPesti Miklós	1		SaPesti Miklós	1		SaBíró Sándor	1		Sa Pesti Miklós

1. ábra

Bibliográfiai rekordok lényeges MARC hívójeleinek összehasonlítása

A vizsgálatba bevont hét bibliográfiai tétel hívójelei közül minden bizonnyal az egyik legváltozatosabb képet felvonultató hívójel a 245-ös, mely a dokumentum cím és szerzőségi közléseit tartalmazza a kiadványon szereplő változatban. A nevek teljességének és a szerzőségi funkciók feltüntetésének, valamint a központozás eltérő alkalmazásának eredményeként öt különböző megoldást láthatunk. Figyeljük meg továbbá Bíró Sándor nevének írásmódját a 245-ös és a 700-as hívójeleknél. A 4. és a 7. rekordban Bíró helyett Bíró olvasható. Kézbe véve a könyvet kide-

rül, hogy annak borítóján és címloldalán egyaránt a Bíró alak szerepel.

Természetesen elképzelhető, hogy az 1. ábrán bemutatott rekordok hibáinak és eltéréseinek a súlya nem mindig esik azonos megítélés alá. Az online katalógusokban történő keresések eredményességét nem egyformán befolyásolják. Az viszont kimondható, hogy a katalógusokban tapasztalt hibaarány csökkentése a jelenleginél még több odafigyelést, precizitást igényel, valamint a feltárás irányelveinek és módszereinek átvizsgálását, a katalógizálás fo-

lyamatának felmérését, elemzését és professzionális dokumentálását.

Gyakran előforduló hibák

Ha célzottan vizsgáljuk a katalógusokat és rekordokat, azt láthatjuk, hogy a hazai könyvtárak különböző mértékben tudják, illetve képesek kiegyensúlyozott színvonalon teljesíteni a feltárására vonatkozó szakmai előírásokat és általános követelményeket. Az ingadozó minőségnek és egyenetlenségnek egyszerre több vonatkozása is tapasztalható. Az előbb látottakon kívül a legjellemzőbb problémák

- a leírt bibliográfiai egységről felvett adatelemek és feltüntetetésük formai szabályainak részleges betartása,
- az átírás, a rövidítés, a kihagyás, a nem főforrásból származó adatok jelölésekor jelentkező bizonytalanságok,
- súlyos következményei lehetnek a besorolási adatok, a hozzáférési pontok egységesítésében megmutatkozó eltéréseknek,
- és a figyelmetlenségből adódó betűtévésztések, elírások is, mint ahogy az a 2. ábrán látható.

- rendszeres ellenőrzését,
- hatékonyságának mérését és értékelését, továbbá
- a hibák megelőzését és szisztematikus javítását.

Gyakorlatilag a folyamatmenedzsment teljes eszköztárának mozgósításáról van szó. A folyamatorientált megközelítés a rekordokat létrehozó tevékenységeket a könyvtár osztályain, sőt esetenként más szervezeteken is átnyúló, horizontális folyamatnak fogja fel. A rekordszerkesztés értékteremtő tevékenység-halmazát a résztvevők között felosztott, mégis egységes folyamatrendszerként kezeli.

A feltárás minőségének értékelésekor a bibliográfiai előírásokra és technikai kérdésekre adott válaszaink végső soron a könyvtár szolgáltatásainak, sőt magának a könyvtárnak a megítélését alapozzák meg. A létrejövő rekordok, valamint a belőlük épülő katalógusok, katalógus rendszerek a könyvtári szolgáltatások minőségének sarokkövei. Megbízhatóságuk, pontosságuk, a feltárt ismérvek hibátlansága olyan alapkövetelmény, ami könyvtártípustól és nagyságtól függetlenül minden gyűjteményre egyaránt érvényes kell legyen.

Megjelenés: Budaest. : Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999

Megjelenés: [Budpest] : Budapeset Városvédő Egyes., 2009

Megjelenés: Budaöest : Intercom, 2015

Megjelenés: Budaöest : Állatorvostud. Főisk., 1978

Megjelenés: Budapest : Pataky Galéria, 2000

Megjelenés: Budapest : Nemzedékek Tudása Tankvk., 2014

2. ábra

Betűtévésztések a megjelenés helyének írásmódjában

Javítás? Folyamatszabályozás!

A hibák csökkentésének egyik lehetséges eszköze a feltárás folyamatainak részletes szabályozása. A rekordok és általuk a katalógusok minőségének javításához sok egyéb tényező mellett a rekordokat létrehozó munkafolyamatokat is megfelelő módon kell kialakítani és szabályozni. A hazai és nemzetközi bibliográfiai együttműködésekben való részvétel megkerülhetetlenné teszi a tevékenységhez kapcsolódó folyamatok és részfolyamatok

- tudatos tervezését,
- felelős működtetését,

A feltárás dokumentációs környezete

A rekordok minőségét, megfelelőségét befolyásoló tényezők közül kiemelt szerepet játszanak a feltárás folyamatát szabályozó dokumentumok. A feltárás részletes dokumentálásának célja a folyamat megvalósítási módjának és feltételeinek megtervezése, a rekordokkal szemben támasztott követelmények pontos rögzítése, azaz a felhasználók és a szakma elvárásait egyaránt szem előtt tartó, egységes szabályozás létrehozása.

Éppen ezért a könyvtárak minőségügyi dokumentációs rendszerének szerves részét kell hogy képezzék a feltáráshoz kapcsolódó dokumentumok. Különösen fontos kérdés, hogy a könyvtár hogyan hangozza össze a meglévő szabályozási rendszerét (pl. SzMSz, törvényi megfelelés dokumentumai, stb.) a minőségbiztosítási rendszer elemeivel, hogyan tudja elkerülni a párhuzamos és esetleg egymásnak ellentmondó szabályrendszerek építését. Az biztos, hogy színvonalas feltáró tevékenység nem képzelhető el írásbeli szabályozás nélkül. A hallgatólagos, esetenként szóbeli megegyezésen alapuló gyakorlat,

a rendszer stabilitását és egységes irányelvek szerinti működését veszélyezteti. Meg kell vizsgálni emellett a nemzetközi és országos szintű előírásoktól eltérő egyéni gyakorlat létjogosultságát, felül kell vizsgálni a hiányos vagy félreérthető előírásokat, kiemelten fontos lenne az országos szabályozás aktualizálása és harmonizációja a külső, nemzetközi szabályozókkal.

A bibliográfiai és a minőségirányítási szempontokat egyaránt figyelembe véve a feltáráshoz szükséges szabványok és szabályzatok léte, ismerete a szakmai minimum követelményekhez tartozik! A bennük foglalt előírások betartása (és betartatása) pedig alapelvárás.

A bibliográfiai rekordok minősége

A könyvtári munkafolyamatok közül a legpontosabban szabályozható terület a dokumentumok formai feltárása. Fontosságát többek között az is bizonyítja, hogy a könyvtárak közötti számítógépes együttműködés, a rekordcsere csak akkor valósulhat meg, ha a bibliográfiai leírások egységes alapelvek szerint készülnek, és szabványos csereformátumot alkalmaznak. Elvileg a hazai és a nemzetközi érvényű előírások következetes alkalmazása biztosítja a megfelelő minőségű rekordok létrehozását.

Szabványok, szabályzatok, segédletek

Ha a vonatkozó szabályzatok, szabványok jegyzékét szeretnénk áttekinteni, célszerű a Könyvtári Intézet honlapján elérhető, hasonló elnevezésű menüpontot megnyitnunk: a *Szabványok, szabályzatok, útmutatók, irányelvek*¹ lapon összesen tizenegy dokumentum érhető el. A jegyzék összeállításának dátuma 2011. május 8., tehát a kollekció semmiképpen nem tekinthető naprakésznek.* A felsorolásból hiányzik például az időszaki kiadványok leírására vonatkozó szabályzat (KSZ/3 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok. Közread. a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztató Bizottság; Kiad. az Országos Széchényi Könyvtár. Budapest, OSZK, 2001.). A *Szabványjegyzék* ugrópontra kattintva azonban a szabványok lajstroma után megtalálható a Könyvtári és

Szakirodalmi Tájékoztató Bizottság által kidolgozott szabályzatok listája: a KSZ/1, KSZ/2, KSZ/3, KSZ/4.1 szerepel közöttük. A Könyvtári Intézet két összeállítása közötti egyezések és különbségek láttán célszerűnek tűnik az itt kapott eredmények további ellenőrzése. Ha a MOKKA-ban próbálunk a Bizottság által kidolgozott szabályzatok teljességéről tájékozódni, a szerző = Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztató Bizottság keresőkérdésre összesen 57, a szerző = Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztató Bizottság keresőkérdésre pedig 44 találatot kapunk. A bőséges találati lista hat könyvtári szabályzat leírását tartalmazza, a magas szám a leírások eltéréséből fakad. Az OSZK katalógusában a KSZ/1, KSZ/2, KSZ/3 és a KSZ/4.1 megtalálható, a KSZ/5 és a KSZ/6 sem a közreadó nevére, sem a címre keresve nem jelenik meg. A Könyvtári Intézet által összegyűjtött könyvtári szabványok teljes szövege a Magyar Szabványügyi Testület (MSZT) hozzájárulásának hiányában nem hozzáférhető, azonban a helyesbítésükre, a módosításaikra, az esetleges visszavonásukra vonatkozó adatok megtalálhatók. Mivel a lista közzétételének dátuma 2005. január 13., teljes bizonyossággal állítható, hogy az összeállítás információértéke elavult, a precíz tájékozódás érdekében célszerű az MSZT honlapját² felkeresni. Az ingyenes szabványjegyzékben lehetőség van a cím, a jelzet és az ICS (a szabványok nemzetközi osztályozási rendszere) szerinti keresésre. A könyvtári szabványok többsége a 01.140.20 ICS alatt található. Az alábbi listán öt visszavont szabvány adatai láthatók, közülük csak az időszaki kiadványoknak született új szabályozása. Több mint tíz éve nincs hatályos előírás többek között a szabadalmi dokumentumok, a szabványosítási kiadványok, a szakfordítások, a disszertációk és szakdolgozatok formai feltárára.

MSZ 3424-2:1982 Visszavont! Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok	KSZ/3:2001	Kosárba tesz
MSZ 3424-3:1979 Visszavont! Bibliográfiai leírás. Szabadalmi dokumentumok	Visszavonás: 2003. nov. 1	Kosárba tesz
MSZ 3424-4:1984 Visszavont! Bibliográfiai leírás. Szabványosítási kiadványok	Visszavonás: 2001. okt. 1	Kosárba tesz
MSZ 3424-5:1979 Visszavont! Bibliográfiai leírás. Szakfordítások	Visszavonás: 2003. nov. 1	Kosárba tesz
MSZ 3424-6:1983 Visszavont! Bibliográfiai leírás. Disszertációk és szakdolgozatok	Visszavonás: 2001. okt. 1	Kosárba tesz

3. ábra

Részlet a Magyar Szabványügyi Testület szabványjegyzékéből

* Az OSZK 2015. november 16-án frissítette a szabványok és szabályzatok jegyzékét.

A szabályozatlan területek mellett tovább nehezíti a könyvtárosok munkáját, hogy az egyéb segédletek, szabályzatok gyakran nincsenek egymással összhangban. A Magyar Országos Közös Katalógus honlapján elérhetőek azok az előírások,³ melyek betartása elengedhetetlen ahhoz, hogy a feltöltendő rekordok bekerüljenek az adatbázisba. Első ránézésre is zavaró, hogy a szabályzatok elnevezése megegyezik a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztatási (Szabványosítási) Bizottság által használt megjelölésekkel, de az azonos elnevezés más és más szabályzatot takar. Például a MOKKA KSZ3 elnevezésű dokumentuma *A bibliográfiai és a besorolási tétel* című előírást tartalmazza, míg a Bizottság által kidolgozott szabályzatok esetében a KSZ/3 az időszaki kiadványokra vonatkozó előírásokat jelöli.

A MOKKA katalogizálási szabályzatában a többkötetes dokumentumok esetében az alábbi szabályt fogalmazza meg: „A MOKKA tagkönyvtárak számára kötelező adatminimum azonos az egykötetes kiadványoknál megjelöltekkel. Kötelező adat még a közös adatok közül a kötetek darabszáma, a kötet adatok

esetében pedig a kötetjelzés.”⁴ Ez az előírás ellentmond a napjainkban is érvényben lévő *MSZ 3424/1-1978 Bibliográfiai leírás. Könyvek szabvány forrástípusaként megjelölt egyik pontjának*: nem írható le „...olyan egyéb címadat, kötetjelzés, kötet cím, amely nem valamelyik előzékről származik”.⁵ A MOKKA-ba feltöltő könyvtárak nyilván figyelmen kívül hagyják a szabvány előírásait annak érdekében, hogy a rekordjaik megjelenjenek a könyvtárközi kölcsönzés alapjául is szolgáló adatbázisban. Komolyabb probléma akkor jelentkezik, ha egy könyvtár visszamenőleges, tömeges feltöltést szeretne indítani: ekkor – az egyébként szabályosan elkészített – rekordjainak sokaságát kénytelen manuálisan átalakítani.

Nem mondható szerencsésnek, hogy a MOKKAWiki példaként hozott leírásai néhol hibásak. A *Kötetkezelés*⁶ fejezetben a MARC21 kapcsolt rekordos kezelés példarekordjaiban mind a monografikus, mind a kötetrekordok LDR 19. pozíciójában megadott „r” karakter téves:

4. ábra

Részlet a MOKKAWiki Kötetkezelés című fejezetéből

A MARC21 szabvány⁷ szerint a pozíció lehetséges értékei az alábbiak:

<p>19 - Multipart resource record level</p> <p># - Not specified or not applicable</p> <p>a - Set</p> <p>b - Part with independent title</p> <p>c - Part with dependent title</p>
--

5. ábra

Részlet a MARC 21 szabványból

Bibliográfiai csereformátum

Az integrált könyvtári rendszerek megjelenésével megteremtődtek a feltételei a számítógépes együttműködésnek: a könyvtárak közötti adatcserével megvalósulhat az egyszeri feldolgozás, többszöri felhasználás elve. A közös katalogizálás alapja a géppel olvasható katalogizálás, a MARC-formátum. A Library of Congress már a 60-as évek elején programot dolgozott ki, melynek eredményeként született meg az első MARC-formátum, az LCMARC. „Ezt követően 1968-ban az angolok a *British National Bibliography* számára kifejlesztették a *BNBMARC*-ot. Ez a két formátum lett az alapja az amerikai *USMARC*, illetve az angol *UKMARC*-formátumnak.”⁸ Több ország ezek alapján, de a saját katalogizálási szabályzatához igazodva fejlesztette ki a maga adatcsere-formátumát. Magyarországon az OSZK munkatársai foglalkoztak a MARC-formátum adaptációjával: 1975-ben kidolgozták az első hazai nemzeti adatcsere-formátum ösét, a MAMARC-ot, majd 1993-ban a HUNMARC-ot, 2002-ben megjelent a Könyvtári és Szakirodalmi Tájékoztató Szabványosítási Bizottság által kidolgozott szabályzat, a KSZ/4.1. Az OSZK 2012 októberében kiadott egy közleményt, melyben a HUNMARC további fejlesztésének leállításáról tájékoztatnak: „az OSZK vezetősége úgy döntött, hogy a bibliográfiai és besorolási rekordok adatcsereformátumának tekintetében a jövőben eltekint a HUNMARC fejlesztésétől, és a MARC21 kommunikációs formátum nemzeti könyvtári alkalmazása és magyarországi meghonosítása mellett teszi le voksát.”⁹ (Megjegyezzük, hogy a Library of Congress honlapján változatlanul a HUNMARC szerepel a nemzeti MARC formátumok listáján.) A bejelentés óta semmiféle útmutató, HUNMARC – MARC21 konverziót támogató program nem készült. Ennek hiányában csupán néhány, egy-egy részterület feldolgozására készült segédanyagra támaszkodhatunk,

ilyen például *Ungváry Rudolf* besorolási adatokat összehasonlító táblázata.¹⁰ A MARC21 alkalmazására áttérő könyvtárak a szabványt angol nyelven érhetik el a Library of Congress honlapján.¹¹ Használata, amely a bibliográfiai adatok mellett szabályozza a besorolási adatok, az országkódok, nyelvi kódok használatát, a függelékeiben kitér a különleges esetekre (például a multiscript rekordokra vonatkozó előírásokra: amikor a feltárni kívánt dokumentum nyelve és írásrendszere eltér a feltárás nyelvétől és írásrendszerétől, és az adatokat párhuzamosan, két vagy több írásrendszerben, úgynevezett társított mezőkben kívánjuk közölni), az angol szaknyelv precíz ismeretét feltételezi. Megfogalmazza a mezők, az indikátorok, az almezők definícióját, jelzi a mezők, az almezők ismételtetésére vonatkozó tudnivalókat, és példák sokaságával illusztrálja helyes alkalmazásukat. A szabványnak csak részleges fordítása¹² létezik, amely nem feltétlenül követi a MARC21 módosításait, kiegészítéseit.

Ellentmondások és kezelésük

A hiányzó szabályzatok pótlása, a meglévők között tapasztalható ellentmondások kezelése, az elavult szabványok aktualizálása sürgető feladat. A hatályos jogszabályok egyértelműen rendelkeznek e munkák végrehajtásáról: az 1997. évi CXL. törvény A nyilvános könyvtári ellátás működésének feltételeiről szóló fejezetében (60.§ (3) e) a szabványok, szabályzatok elkészítésének kezdeményezését és kidolgozását a Könyvtári Intézet feladatkörébe sorolja.¹³ A 30/2014. évi EMMI rendelet a nemzeti könyvtár kiemelt feladatai között említi többek között a szabványok, szabályzatok kérdését is: „a könyvtárakkal együttműködve koordinálja a könyvtári szabványok, szabályzatok és ajánlások előkészítését”.¹⁴ A hiányos központi szabályozások miatt a könyvtárak egyenként kénytelenek országos hatáskörbe tartozó, a formai leírást meghatározó kérdésekkel foglalkozni, ami a tetemes időráfordításon túl azért is probléma, mert sérül a bibliográfiai leírás egységességének elve. Egy összetett szervezet esetében elképzelhetetlen a közös katalógus építése egyértelmű szabályok megfogalmazása nélkül.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen több mint ötven kari, intézeti, tanszéki és karokon kívüli könyvtár funkcionál, azonban a földrajzi tagoltság ellenére az egyetem könyvtári rendszere egységes alapelvek szerint működik, összehangolt szolgáltatásokat nyújt, egy közös integrált könyvtári rendszerben tárja fel

3. Mokka katalogizálási szabályzatok, segédletek. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: <http://www.mokka.hu/web/guest/katalogizalasi-szabalyok> A letöltés ideje: 2015. aug. 11.
4. Kötetkezelés. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: <http://www.mokka.hu/documents/10156/57a9738c-c8bf-48b7-9213-56e5b8f868c2> A letöltés ideje: 2015. aug. 11.
5. MSZ 3424/1-1978 Bibliográfiai leírás. Könyvek. 11. kiad. Budapest, Magyar Szabványügyi Hivatal, 1988. 13. p.
6. Kötetkezelés. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: wiki.mokka.hu/wiki/kotetkezeles A letöltés ideje: 2015. aug. 12.
7. MARC 21 Format for bibliographic data. Library of Congress Network Development and MARC Standards Office. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: <http://www.loc.gov/marc/bibliographic/bdleader.html> A letöltés ideje: 2015. aug. 12.
8. RÁCZ Ágnes: A kiadványok bibliográfiai számbavétele. Leíró katalogizálás. In: Könyvtárosok kézikönyve. 2. köt. Feltárás és visszakeresés. Szerk. Horváth Tibor, Papp István. Budapest, Osiris. 2001. 251. p. (Osiris kézikönyvek)
9. Az Országos Széchényi Könyvtár és a Könyvtári Intézet közös közleménye a MARC21 adatcsere-formátumra történő áttérésről. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: <http://katalist-to-feed.blogspot.hu/2012/10/katalist-marc21.html> A letöltés ideje: 2012. okt. 22.
10. UNGVÁRY Rudolf: HUNMARC–MARC21 konverzió. Besorolási adatok összehasonlító táblázata. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/HUNMARC_MARC21_konverzio.doc A letöltés ideje: 2015. aug. 15.
11. MARC 21 Format for bibliographic data. Library of Congress Network Development and MARC Standards Office. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: <http://www.loc.gov/marc/bibliographic/bdleader.html> A letöltés ideje: 2015. aug. 12.
12. A MARC21 integrált bibliográfiai formátum. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: http://marcwiki.lib.unideb.hu/index.php/A_MARC21_integralt_bibliografiai_formatum A letöltés ideje: 2015. aug. 15.
13. 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700140.TV A letöltés ideje: 2015. aug. 16.
14. 30/2014. (IV. 10.) EMMI rendelet az országos múzeum, az országos szakmúzeum, a nemzeti könyvtár, az országos szakkönyvtár és az állami egyetem könyvtárának kiemelt feladatairól. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1400030.EMMA A letöltés ideje: 2015. aug. 16.
15. XXXIV/2009. (III. 23.) Szen. sz. határozat az Egyetemi Könyvtár hálózati reform koncepciójának elfogadásáról. [Elektronikus dokumentum.] Elérhetősége: http://www.elte.hu/file/szen090323_1m.pdf. A letöltés ideje: 2015. aug. 18.

Beérkezett: 2016. január 21.

Új funkcióval bővült a MATARKA és az EPA

A Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa (MATARKA, <http://www.matarka.hu>) 2004 óta szorosan együttműködik az OSZK Elektronikus Periodika Archívum (epa.oszk.hu) szolgáltatásával.

A MATARKA Egyesület pályázatában, melyet az Internet Szolgáltatók Tanácsa (<http://www.iszt.hu>) finanszírozott, mindkét könyvtári szolgáltatás új funkcióval bővült. Ezentúl a MATARKA (<http://www.matarka.hu/epakereses.php>) teljes szövegű keresés funkciójával azoknak a folyóiratszámoknak a teljes szövegében lehet keresni, amelyek megtalálhatók a MATARKA-ban és az EPA-ban is. Ilyen módon több mint háromszáz folyóirat tartalmához férnek hozzá a kutatók.

(Bővebben:

<http://www.oszk.hu/hirek/uj-funkcioval-bovult-matarka-es-az-epa> – 2016. május 6.)